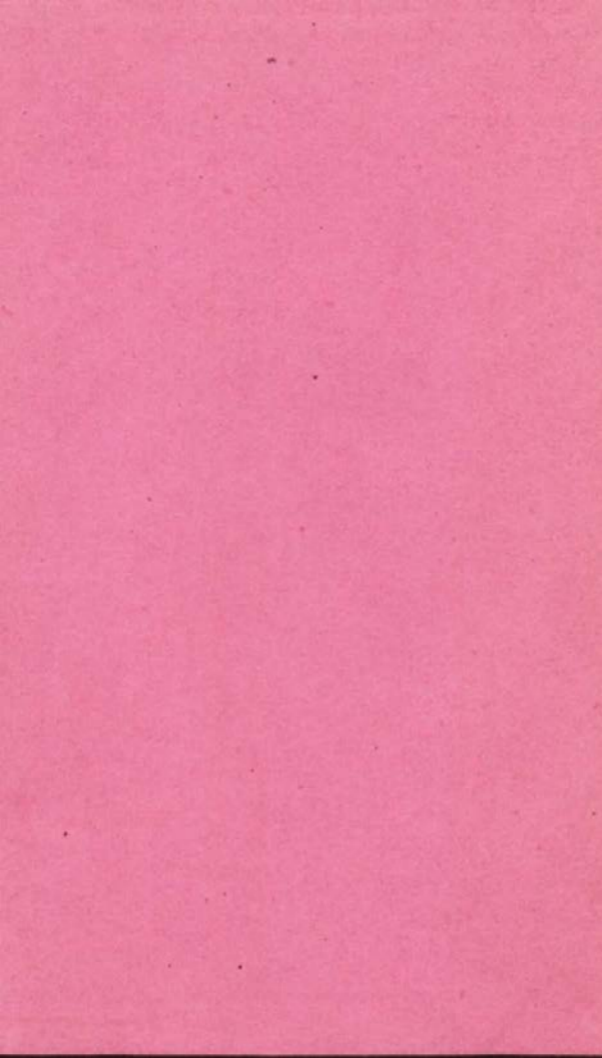

V.

3. 18.248

g

OPESME

VALENTINA VODNIKA.

PĚSME

VALENTINA VODNIKA.

Orhavo

V' Ljubljani.

Natisnil Jožef Blaznik.

1840.

Naj pésem umétna
Naj mérjena bo
Nikdar ni perjétna
Ak žali vuhó.

V. 3. 18.248 g

Na moje rojake.

Krajnc! toja zémľa je zdráva,
Za pridne njé léga najpráva,
Polje, vinograd,
Góra, morjé,
Rúda, kupčĩa,
Tebe redé.

Za vuk si prebrisane glave,
Pa čédne nu terdne postave;
Iše te sréča,
Um ti je dan,
Najdel jo bós, ak
Nisi zaspán.

Glej stvarnica vse ti ponudi,
Li jemat od nje ne zamudi,
Leniga čaka
Stergan rokäl,
Palca beraška
Prazni bokäl.

Zadovolni Krajnc.

Od stráže Hraváske
 Gor sónce mi pride,
 V' nógrade Láske
 Po póldne zaide;
 Z' Benéškiga morja
 Jug čelo poti,
 Od štájerca bórja
 Per dél' me hladi.

Mi brazdío konjíči
 Za hajdo, pšenico,
 Netrudni dekličí,
 Pa belio tančico;
 Kaj maram, se kruha
 Persluží zadost,

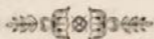
Ni sile trebuha
Okolí mi nost.

Imám oblačílo
Domačga padvána,
Ženica pa krilo
Iz pravga mezlána;
Se svéti na lice
Ko pirh moj skarlát,
Nje šapel, jeglice,
Nje modric je zlat.

Rad plésem okrogle,
S' pèto glas dájam,
Premetem vse vogle,
Se v cépa dva májam;
Nožica pa Mince
Za mano drobni,
Pobéra stopince,
Se v króge vertí.

Na žgancih tropine,
Pa kisliga zéla,
Bob, kaša, vse mine,
Ko pridem od déla;
Al bodi pogača,
Klobasa, al sók,
Al kar se obrača
Na ražnu okrog.

Za vsako povèle,
Mam židano volo,
Za branbo dežele,
Al hóditi v' šolo:
Povsoti se maham
Ko čverst korenák,
Pa delam, pa baham,
Pa piem tabák.

Novo léto.

Naváda je vóšit
Nov' léto priti,
Al rés al z' jezikam,
Móre se striti,
Délavcu nese
Bogate dari,
Pratkarja časi
Tud kaj doleti.

Pervóšim en konec
Starmu bolniku,
Dolgove pobrisat
Lenmu dolžniku;
Zdravniku grobe
Pogosto gnojít,

Doktarju srečno

Vse pravde dobit.

Sleparju saj nékej

Vrednosti plačat,

Tim dnarje ki znajo,

Z' njimi obračat;

Zdiha katira

Žé dolgo možá,

En' zaročeni

Ne več k' enigá.

Ohranit poštenim

Njih dobro volo,

Hinavcu pométat

Enajsto šolo;

Mladmu perženit

Zadosti petic,

Babi jezíčni

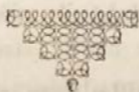
Obilno novíc.

Priaznost in pokoj
Célimu svétu,
Zakonskim lubezen,
Saj eno létu;
De čebelarju
Vse muhe rojé,
Kmetu de dèž po
Priyatlih negré.

Rastergane norce
Al skrite v' žamet
Želím deb létas
Srečala pamet;
Birtu pokredat
Tram, sténo, nu strop;
Pivcu porajtat
Prèdn ide v grob.

Bogatmu sromaku
Polno mošnico,

De lahko za Pratko
Verže petico;
Ako pak ima
Per lanskim ostàt,
Pojde moj trebuh
Pod rébra vasvát.

Versàc.

Narviši snežník za Triglavam.

Na Verčacu doli sédi,
Neznán svét se teb odprè;
Glej med sivih plés v' srédi
Zarod žlahtnih rôž cvetè.

Sklad na skladu se zdvigúje
Golih verhov kamni zíd,
Večni Mojster vkažuje:
Prid zidár se les učít.

Divja koza prosto skače,
Od muh daleč je govéd,
Planšar z' Mino po domače,
Po sneg' lovic íše sléd.

Ak vihár drevi valòve,
Beži v' skale plašni trop,
Stresa votli glas bregòve,
Grom majè nebežlú strop.

Kmalo sonce čisto seje,
Iz jezér stokrat bleší;
Star mecesen redí veje,
Vétru, simi v' bran stojí.

Tukaj bistra Sava zvirá
Mati pevske umnosti,
Jezér dvanajst kup nabira
Šola zdrave treznosti.

Tje pogledaj na višáve,
Kir Triglav kupí v' nebó;
Štej snežnikov goličáve,
Kar derží nardalj okó.

Tamki ravno Forlanío
Benečansko tu morjé
Dol globoko Hravatio
Švajca béle gor glavé.

Bliz je polje Goratána,
Orat vidim Štajerca,
Bližni sosed mi Lublána,
Silska, Trolska majerca.

Pod velikim tuki Bógam
Breztelesni bit želím,
Čiste sape sréd mej krógam
Menim de na neb' živím.

Pravlica. *

Kós inu Sušic. **

Kós prepéva, gnézdo znaša,
 Lepi Sušic gori gré
 Nasmeóči kósa práša:
 Poješ tako zgódi že?

Kdo bo branil meni péti,
 Ženil se je včéri brat,
 Jutri mislim Lubco vzéti,
 Ravno vabim, bodi svat!

* Fabula.

** Mésec, to je Šip inu zadni kraje mesca
 Marca.

Vse prezgódi ti ropóčeš,
Vés de še li gori grém?
Gor al doli, kamer hočeš,
De se žénim, li to vém.

Dobre volje, vuka, raja,
Štirji godci mu pojó:
Bom za vreme prašal Mlaja?
Sej violce že cvetó.

Polni mesec se preverne,
Mogle žene, burjo dà,
Hrib, dolíne snég pogerne,
Mraza vmira violica.

Nazaj Sušic mem perderzne,
Kaj t' je kôs, ne poješ več?
Eh kaj! — brat mi včéri zmerzne,
Danes pa je moja preč.

Kamer tvoja slà ti kaže,
Preveč nagli nimaš bit;
Stara Pratika se ne zláže:
Sušic ima rep zavit.

Pravlica.

Sraka inu Mlade.

Sraka Mlade je svarila:
Preveč blizo hiš grestè,
Vas bo nagla smert pobíla,
Niste dovol pametnè.

Kader človek se perpogne,
Ali séga dol na tla,
Vsaka naj se hiter ogne,
On pobéra kamenà.

Če je taka, rekó Mlade,
Kaj pa bo začéti nam,
Ak se človek tih perkrade,
Nese kamen za herbtam?

Stara pravi: to je zmóta,
Vse po svét' na róbe gré,
Doživéla kaj sim sróta?
Jajce več ku puta vé!

Pravlica.

Némški in krajnski kojn.

Némški kojn slovénimu reče:

Brate kaj medlíš na cést'?

Ti li noga, glava neče,

Al se teb nelubi jést'?

Mene v' dobri verstí májo,

Men se trikrat ovs ponúđ,

Čiste noge mi jegrajo,

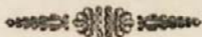
Vrat nosim ko labúđ.

Krajnska pára mílo pravi:

Tud bi lahko jes bil tak,

Al tepejo me po glavi,

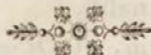
Lačni morem stati v' mlak'.

Pravlica.

Lepó sta ravnàla
Ptelínčika dva,
Vkúpi zobála,
Perjatla sta blá.

Je puta pertekla
En zerno pobrat,
Lubézen ih spekla,
Záčéla se klat.

Plesár.

Sim v' Lublán'
Dobro poznán
Mestu, Pred městam,
Nu na Polán'.

Jéd se ne vprè,
Dol rado gré,
Žganci, kapuni,
Zajic, vsè.

Men diši pít,
Kar je nalít',
Marvin, al Draga,
Al Pikólít.

Naj raji spím,
Plésat učím,
Pravím, in lažem,
Norce lovím.

Star pévic ne boj se péti.

Chebélca visôko
Gori v' planíne
Perlétna si vúpaš
Snéžne na bríne?

Si létala nisko,
Zbérala cvétje,
Nanášala mladim
Célo polétje.

Kraléva te róža
Vab' na višave,
Te mática pošle
V' goličáve.

Hitíš prot oblakam,
Nič ti nemáraš,
Tvoj ród je nebeški,
Ti se ne stáraš.

Neboj se mi pésma,
Ak si globóko,
Naj béli se glava,
Stópi visóko.

Anakreon sivčik
Na gosli poje,
Mej lasce rumène
Zapléta svéje.

Moj spominik.

Kdo rojen prihodnih
Bo meni verjél,
De v' lejtih nerodnih
Okrogle sim pel.

Ne žvenka ne cvenka
Pa bati se nič;
Živi se brez plénka
O pétju ko tič.

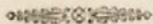
Kar mat je vučila,
Me míka za pét,
Kar starka žložila,
Jo lično posnét.

Redila me Sava
Lublansko poljé!
Navdale Triglava
Me snéžne kopé.

Veršaca Pernasa
Sgol svojiga znam
Inaciga glasa
Iz gosli ne dam.

Latinske, Helénske
Tevtonske vučim
Za Pevke Slovenske
Živím in gorím.

Ne hčére ne sina
Po meni ne bó,
Dovolj je spomína;
Me pesni pojó.

Bohinska Bistrica.

Spod Lisca skaka
Bistrica
Pevska se vnéma
Iskríca.

Pojd in obraší
S' čertamí
Živo mi pisaj
S' barvamí.

De se v' podobi
Beli slap
Spenjenja zvirka
Puh in hlap.

Zlata po njemu
Ribíca
Jegra po šumu
Postervca.

Po sténi pléza
Skalni sín
Objéma zelèn
Jo beršlín

Na robu sédva
Verh Dobrav,
Kdob' se po meli
Derknit hav.

Zna se še gladka
Deržíca
Pobča k' je vzela
Bistríca.

Smukne po Vodno-
Kosovo
Butco si prašne
Nosovo

Vodica vanj za
gledana
Mlahno prestréže
Ljubiga.

Vínske Mušice.

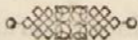
Zenicam Mušícam
Duh vinski je znan,
Od vôle jih bôde,
Je močnik neslan.

Dolénko Gorénko
Le vínček ohran',
Že take namake
So tudi v' Lublan'.

Je mlada ga rada
Saj mércó vsak dan,
Je stara, ne mara
Se pètih ne bran',

Ga studna odljudna
Si utočí na stran,
Ni čudne nevumne,
Deb nè bil serklan.

Popívka ga cívka,
Bod slab al močan:
Pa svéta mu pèta
Po sréba še kan.

Sámce.

Sim pobeč mlad v' samskim stan
 Po gozdu hodim zèlenmo,
 Po nebu ptice létajo,
 Preljubo gostolevajo,
 Oj samski stan
 Veséli dan.

Sim pobeč mlad nezàvozlan,
 Za vodo hodim glóbòko,
 Pod verham ríbece plavajo,
 Vse žíve mi zjegravajo,
 Nezvézan stan
 Veséli dan.

Sim pobeč mlad in še nevdan,
Po travník hodim pisanmo,
Golčice mi precvetajo,
Se sladko nasmehlavajo,
Nevdani stan
Veséli dan.

Sim pobeč mlad neóženvan
Po svetu hodím jasnimo,
Me radi povsod imajo,
Oča, mati sprejémajo,
Neženjen stan
Veséli dan.

Sim pobeč mlad nepóročvan,
Po cesti hodim široki,
Mladenke me srečavajo,
Prijazno me pozdravljajo,
Nezročén stan,
Veséli dan.

Sim pobeč mlad samčè sam svoj,
Če grem po noč' omračení,
Mi zvezde bliske miglajo,
Nebo vesel' oznanvajo,
Sam svojni stan
Veséli dan.

Milica milena.

Solze pretákala
Šmarníce pléla,
Míleta čakala,
Pésnico péla:

Kaj nék odlášajo?
Sej mi je rékel.
Kaj se zanašajo?
Čas bo le tékel.

Izbica materna
Hram bód očétov,
Davno žé górnico
Men je obétav.

Res de sim jókala
Kvíško zdíhvala,
Misel mi pókala,
Bi se le vdala.

Sanja se m', — djalo je
Nékaj v' oblakih:
„Dobriga malo jè —
„Rad bi vèc takih!

„Najdla si svoljiga,
Glas ta mi pòje:
„Niga ti boljiga“
„Ves je po tvòje.

Sréča me — rékla sim, —
Kaj sim nek rékla?
V' lice zapêkla sim,
Pa domu tékla.

Oča mi svétvali
Svétvali mati,
Taša m' obétvali, —
Kaj se jè bati?

Kíte preplétajo
Góste mi glavo,
Roke vumétvajo
Délo vse pravo.

Tastu sinovla bom
Hčerka pa taši,
Hiši navado vém
Naši jen vaši.

Milca sim mílena
Dičniga svojga,
Mile pa milen je
Serca ves mojga.

Kaj nek odlašajo?
Sej mi jè rékel,
Kaj se zanašajo:
Čas bo lé tékel.

Skrinja natlačena?
Svétna zavéza?
Sladivka spačena?
Kdo me spodléza?

Sréča rés draga je
Čedniga lica,
Več pa mu blaga je
Serčna resnica.

Če me ne vzamejo
Mílet ne dajo;
Druj' me ne vjamejo
Grade nej' majo.

Samši bo Mílica
Jagneta pasla,
De ji bo kítica
Siva dorasla.

Solze prètakala
Proti zagrébu
Milšíga čakala
Gori na nébu.

Cvétje.

Jè jablan, kosmači
Na vejah berstó,
Kje jabka oblačí,
K'dar zórjo, zlató.

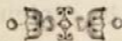
Pred vežo ta cvétka
Se préza muzgoč
Vsa vâ-njo se Métka
Zamakne rekoč:

Oj de te cvetene!
Lepotiš mi dom
Polépšaj tud mene
Obrala te bóm.

Ta vejca bi lascam
Ta v' nedrije šla
Z' opisanim pasam
Pač zala bi bla.

Si cvétja na brati,
Je sléga kaj mar? —
Zavpijejo mati:
Lik téga nikar!

Nevumca — bi rada
Polejti sadu
Ne mojmu spomladu
Obrati cveta.

Iskrice

preslovenjene iz Laškiga.

Iskrice, vsih cvétov hvala,
Vidim, de ste košatljate,
Ste veséle, se bahate,
Le zató, ker vás je zbrala,
 Kér se z' vami lepotiči
 Sladka hvala mej dekliči.

Iskrice! prevzédke male,
Rêči moram, ne smém kriti.
Bólj' vam je mèj travo biti,
Bi na polji raj' ostale;
 Sredi drujga cvetja res de
 Ste presvitle, béle zvézde.

Al pod unim licam stati,
Na tim nédriju počivat',
Kjer s' ljubézen zvol' prebivat',
Vse lepôte vkupej zbrati,
 Vaša hvala je zgubljena,
 Vaša b'ljava zatopljena.

Bólj' je biti v cérkvi hladni;
Pred svetniki bi cvetéle,
Tam bi varno preživéle
Lepih zarij šest in dva dni:
 Zdaj naročaju nabrane
 Bote v' migleju končane.

Že zaglédam, mal' pô malo
Kako vénejo lepôte,
Ve nesrečne, ve sirote!
Preveč ognja da zerkalo,
 Žarje preveč na vas méče
 Okó sladke vse goréče.

Ble z' menoj préd govorile,
 „Ne hodite,“ bi bil rékel,
 „Na ta modric, vas bo spékel,
 Vas obervi posmodíle:
 Za svét nedrija ne prašat',
 Na očí se ne zanašat'!“

„Za svét nedrija ne prašat'!“
 Bi bil rekel, „je nevarno,“
 Bi bil rekel, „je sopârno,
 Na očí se ne zanašat'!
 Vse prehitro ve preproste
 Se opadle na tla boste.“

Vidim že, vas vidi vsaki,
 Dêl epôta vam docvéta,
 Se na krila rob obléta,
 Dol' na znožje pada znaki,
 De b' stopali ozdravljale,
 Kar oči lepé so žgale.

Iskrice, ve košatice,
Kar sim pél od vaše zgube,
To zadéva serca ljube.
Serca ljube, preprostíce,
 Za svèt nedrija ne prašat'!
 Na oči se ne zanašat'!

Napis

na Lublanske Novice od leta
1802.

Smo stare Novice
Negodne drobnice
Nam dobri so kótje
Za délat napótje;
Se bomo zmedile
Iskavca dobile.

Pretèkla bo zima
Zastojn naš íse
Nobèden nas nima,
Ko jès in Bukvíse.

Mirov gód.

11. dan serpana 1814.

Póbiči, punčike
 Puljte Marjélice,
 Zlatice, zvončike,
 Dans Mirov je god.

Spletajte venčike
 Šmarnice, Kókalne,
 Kresníčne, pojdemo
 Mirivcu na prót.

Trosili, venčali
 Gas Premagavčovo
 Miljmu porèčemo:
 Brančisek zdrav bód.

Tvoje smo cvélice,
Se ti poklonemo,
Ponižno prosimo:
Smilj se sirot!

Premagova veseljica1814.

Cesarja pregnala
Hud vojskuni krík,
Brancozu sta dala
Pravični mejnik.

Mladenče vuhajo,
Kdar stavio mejó;
Nas plésat ravnajo,
Nam godce dajó.

Opomba: Kdaj zmóte,
Kdaj spor je minul,
Kdaj mir nam dobrote
Na zemljo izsúl.

Plesajmo, pozablen
Pobèr' se prepír!
Vukajmo, povablen
S'nam rajat si mir.

Na sebe.

Grem visoko pit Savíco,
Lepih pesmi hladni vir,
Mojstra pevcov na zdravíco
Naj mi teče ta požír.

Predgovor

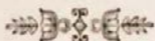
za

Lublanske Novice 4. d. Prozimca 1797.

Je kaša zavréla,
Se terga kaj nit?
Kaj sosed moj déla,
Sim prášati síť.

Al pameti májo
Po svétu kaj več,
Al drujga kaj znajo,
Kò jabuka peč?

Od tiga Novíce
Lublanske povdó,
Za nov lét potíce
Še take ni blo.

Novo léto

v'

Lublanskih Novicah 1798.

Deb zlomil si glavo,
Kaj vošit nevém;
Lan' tlačil sim travo,
Še letas jo grém.

Vosenje noviga léta

1799.

Zdravi fantíži,
Čédne deklíči
Majo živét
Vekoma lét.

Novo léto

v'

Lublanskih Novicah 1799.

Se noviga léta
Vsak veselí:
Si več lét obéta,
Vesél naj živí.

1 8 0 0.

Preteklo sto lét,
Oblubim jih spét,
Pervošim na dalje
Saj petkat desét.

1 8 0 1.

Sto lét doživéli,
Na nov omladéli,
Od perviga spét
Začnemo živét.

1 8 0 2.

Vesélo se kaže
Nov' létašni dan,
Mi serce ne láže
Ne létas ne lan'.

Vosenje noviga léta.

Za nov lét ne vem
Perneslo kaj bo,
Ga mislim preglédat,
Ob léti povédát:
Kak dobro je blo.

Napis

na Knobelneve Pesme. *

Pesme is Krajna
Polhne drekanja
Ne dejlite ga
Dejte mu céliga.

* Knobel je dal v' Krajnu nekej zlo kosmatih pèsem natisniti.

Napisi za mėsce.

Prozimec.

Kratki je pust,
Ročno pobašte žené,
Kratki je plés,
Kvatre zakonske dolgé.

Svičán.

Bol bode pridna
Po zimi predíca,
Dal bo rožlála
Pod pavcam petíca.

Sušec.

Terte se jókajo,
Prédno rodé;

Kir vin' pit hočejo,
Naj se poté.

Mali traven.

Jáblane, hruške
In druge cepé
Cépi v' mladosti
Za stare zobé.

Velki traven.

Natvòra jeséni
Pretrudna zaspí,
Zato se pomladi
Veséla zbudi.

Rožni cvét.

Lepôto da zemli
Toplo lét',

Nedolžnosť mladenčam
Róžni cvét.

Mali serpán.

Kir bodo po létu pred zóram
vstali,
Se bodo po zimi za hajdo na-
spáli.

Velki serpán.

Okrade mi hajdo
Nedolžna tatíca,
Čebelárju nanáša
Debélo mošníci.

Kimavec.

Taríce pogačo
Potíco jedó,

Lanovi Slovincam
Cekíne nesó.

Kozapersk.

Grozdje mastí
Veseli dolénc,
Vozi pa mošt
Bogáti gorénc.

Listagnoj.

Je nadélana césta
Ne zajémajo pésta.

Gruden.

Kir po zim klobáse hráni,
Se po létu muham brani.

Napisi za mesce.

Prozimec.

Ak Vincenca sonce peče,
Pravo vince zazori;
Rad po cvičik oštir teče,
De li možna zabliši.

Svičán.

Kader Petra stol mrazi,
Zíma štirnajšt dni norí;
Kir' so gladko dopustvál',
Bodo lahko se dersál'.

Sušec.

Kakor je češne cvét,
Tako je terte,

Kakor denarja sléd
Pipe odperte.

Mali traven.

Sušec suhòtni
Traven mokrótni,
Majnik hladán;
Bo kmet zo fénam,
Žitnim pleménam,
Grozdjam darván.

Velki traven.

Ak Trojaka noč rosí;
Dobro létno naredí;
Star pregovor: slédna noč
Ima svojo lastno moč.

Rožni cvét.

Šent Janža dèž hudobno lét' naréja,
Naj sonce raj ta dan se Prutki sméja.

Mali serpán.

Ak šent Jakoba deží
 Mal' želóda se dobí,
 Kaj pisarjam bo sturíti,
 Ne bo svine z' kom rediti?

Velki serpán.

Kakor Jerni vreme ní
 Jesén cela se derží;
 Večkrat sam iz enga dnéva
 Rada pride dolga réva.

Kimavec.

Kader Kimavca gromí,
 Žito, sadje zarodí;
 Če li niva je gnojèna,
 Jablan, tepka zasajèna.

Kozapersk.

Žerjáv letí na ptuje,
 Se zima približuje;
 Saj to je v' Pratki rés,
 Če dost lažá je vmés.

Listagnoj.

Na sonce svetga Martina
 Pride rada huda zima;
 Deslih začne dobro grét,
 Je li tri dni babje lét'.

Gruden.

Gruden bliska nu gromí,
 Drug lét vetrov dost bučí;
 Deb li hujga nič ne stríli,
 Zvunaj zrele norce bríli.

Pésni

za

B r á m b o v e e

v' létu 1809.

Predgovor.

Te pesmi so zložene za brámbovce, to je za tiste, ktiri so radovolno inu serčno perpravleni, dom inu samo-oblastvo naše varvati, ako bi se nam vojska od kodar kol permérila; de jih bodo peli inu svoje serca z' ogneno voljo vnémali, v' bran stati vsákimu nadležniku našiga Cesarstva.

Svetli Cesar je vselej posebno skerbel svoje zveste podložne per dobrimu stanu ohranit. Ob prejšnih vojskah ni vabil vse junake k' orožju, inu je rajši

nekolko svojiga posestva drugim kraljestvam prepustil, de bi mir ohranil. Al zdaj ne more nič več oddati, nič sebi odtergati, tudi ne eno samo duželo; scer naše Cesarstvo ob moč pride, célost inu samosvojnost zgubí, inu vsak močnejši sosed bi z' nami delal, kar bi hotel.

Zdaj je na tim, al čmo biti, kar smo bili, al bomo v' nič. Zdaj nič ne pomaga nevarnost skrivati, ampak je treba na ves glas reči: perpravmo se, dokler je čas, vádimo se v' orožju; sdaj grede al za življenje al za smert.

Za to je skerbni Cesar ob času lepiga miru svoje lube podložne, ktiri so se mu večkrat poprej ponujali, klical, de naj se orožje nosit učé, naj v' potrebi berš Cesarstvo varvat pertèčejo, naj se ne splašio kakor zgublene

ovce, temoč kakor vájeni ino pravi vojšaki obnášajo.

Kako radi so Cesarjev glas poslušali, k' orožju skup tekli inu vréli, bode nékidaj v' prihodnih časih per naših poznih vnukih slovélo. Od roda do roda si bodo eden drugimu pravili kàkšni junaki smo v' naših dnevih bili, inu bodo pesmi nam na čast skladali.

Bomo li roke križam deržali inu nemarno glédali, kako ptujci hočejo naše stáre lastíne jemati, naše dežele med seboj deliti, nas pod svoj strah silit? — V' tákih nevarnostih se skaže, kdo je mož, kdo rajši to vaga, kar je manj; kdo raj blago inu življenje zgubí, kakor svojo čast inu samosvojnost. Komur je tako per sercu, ta ne govórí mehke beséde, ampak iz polniga serca

inu težejo iz ust goréče pesmi, ktire junake k' junaštvu vžgejo.

Péli so nekidaj naši očaki, inu Turke pobíali; péli so, inu pod Sisek tekli Hasan Baša v' Savo potopít; inu če je Turk do nas perdèrel, so ga pognali, de so komaj nektiri razbojniki svoje pete vnesli.

Pojite tedaj, lubi Slovenci, te pesmi, vnémajte se z' petjam k' pravimu junaštvu, k' brambi našiga svetiga Cesarstva; kar dopolnit nam Bog večni pomagaj!

Pésem brambovska.

Presvetli Cesar vabi nas
 Na domovíne bran
 Germí že mesto, terg nu vas
 K' bandèru vun na plan'.

Per tím bander' perséžemo
 Na pričo je nebó
 De kamor pojde, pojdemo
 Veselje nam je to.

Pred nami gré najvéč' vojšak
 Cesarskiga rodú
 Za njim hití vsaktir junák
 In ne pozná strahú.

Sovražna roka še nikír
Ni boja žugala
Li skerb nas je za lubi mir
V' brambo združila.

Če našga kaj prevzetniki
Od nas bi hotli jmét
Mi serčni radovolniki
Ih čmo nazaj podrét.

Mi brambovci ne išemo
Kralestva ptujga last
Za svoje se potégnemo
In za dužèle čast.

Za božjo réč namérjen bód'
Ognéni strel nu mèč
Za svetliga Cesarja rod
Na vojsko hočmo teč.

Ohranit to je vsak dolžán
Kar je najlubši kóm'
Za svoje starše stojmo v' bran
Otroke, ženo, dóm.

De je pravična vojska ta
Nam pamet govori
Se ptuji sužnosti ne vdá
Kdor se Bogâ bojí.

Zdaj poterdímo bratovšno
Naj roko vsakí da
De se perséga naša bo
Povsót razlégala.

Molitva brambovska.

Mogočni Bog!
 Tvoj dih je stvaril sonca nove
 Tvoj dih je v' stan podrét svetove
 Mi mólimo pohlevno te
 Oberní miloství obras
 Na brambo našo, nu na nas
 Pred sodbo klič' sovražníke
 Vsliš nas Bog!

Mogočni Bog!
 Sovražník nas če pód se spravít
 Posílit, ropat in podavit
 Ak ti nam češ na strani stat
 Odbil' ga bomo róčno proč
 Iz tebe zvira naša moč,

Si raji smert, ko sužnost zbrat
Vsliš nas Bog!

Mogočni Bog!

Napúh njegov prezgodej baha
Za té ne mara, nima straha

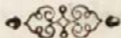
Poterdi vude nam tvoj dih

Ti serca šteješ, ne ljudi

Če ta prevzétnik pergermí

Ko pléve ga skropi tvoj píh

Vsliš nas Bog!

Perséga.

Pred Bógam smò
 Kir pregléda serca vse
 Pravičen je

Nanj mislimo

Perséžemo

De hočemo biti vselej zvest'

Zastavimo našo dobro vèst

Perséžemo.

Pred Bógam smò
 Kir cesarsko krono bran'
 Jo Froncu hran'

Nanj mislimo

Perséžemo

Povèla Cesarjove deržát

V' orožhju, in boju terdno stat

Perséžemo.

Pred Bógam smò
 Kir je rekel viš' oblast
 Imét v' čast

Nanj mislimo

Perséžemo

De vajvodam čmo pokorni bit
 Kar porèčejo berž na tanko strit
 Perséžemo.

Pred Bógam smò
 Naj zadéne nas tudi smert
 Nas Bog poterd'

Nanj mislimo

Perséžemo

Za banderam tak dolgo pojdemo
 De z' božjo močjó dopolnimo.
 Perséžemo!

Estrajh za vsè.

Ako li čè

Je bil Estrajh in bo za vsè

Zdaj brambovci zaúkajtè

Bit čè, bit čè

Estrajh za vsè.

Kér tedej čè

Nobenga se ne bojimò

Brez skèrbi, varni, terdni smo

Bit čè, bit čè

Estrajh za vsè.

Ako li čè

Ni tréba jarma ptujga nòst

Je sama naša móč zadòst

Bit čè, bit čè
Estrajh za vsè.

Kér Estrajh čè
Je bramba naša zvezana
Beséda móž! — je sklénena
Kaj nè? — bit čè
Estrajh za vsè!

Kakó pa čè
Sovražnik more skor' poznàt
Ki se bo mogel nam podàt
Bit čè, bit čè
Estrajh za vsè.

Inu kér čè
Obéta Rudolf iz nebés:
„Premagal bodeš Fronc zarés
Kér Estrajh čè
Tud bo za vsè“.

Inu kër èè
Estrajhu bo pomagat Bóg
De se razširi krog in krog
Bit èè, bit èè
Estrajh za vsè.

Brambovska dobrà volja.

Kar smo mi brambovci
Več nismo cágovci
Volje smo židane
Dobro nam je.

Kaj néki máramo
Samo to baramo
Ké so sovražniki?
Ih čmo pobít.

Drava čigáva je
Soča čigáva je
Ih bomo varvali
Kdó jih će pít.

Pridte sovrážniki
Pridte razbójniki
Tepeni budete
Vas je premál.

Polci, Estrajhari
Čéhi, nu Madžjari
Vsi smo za èniga
Eden za vsè.

Mi vas povábimo
Ki ne pozábimo
Kakšni vojšáki ste
Zajmite z' nam!

Z' verham natóčimo
Kozarce, hóčemo
Narpréd Cesarjovo
Zdravíco pit.

Krala ni gorsiga
Folka ni bolsiga
Kakor je Cesar Fronc
Kakor smo mi.

Zdaj pimo tíčino
Na Cesaričino
Zdravje, naj lília
Večno cvetè.

Že smo natóčili
Ga bomo póčili
Cesarski Vajvodi
Na vašo čast.

Sami nas vóдите
Pred nami hódite
Za vami pójdemo
Serce velà!

Domove vãrite
Prav gospodãrite
Ženice, matere,
Stari možjé.

Neveste lúbice
Terčmo na kúpice
Ko nazaj prídemo
Poroka bo.

ANAKREONTA

gréškiga pevca nekteere pésni
iz gréškiga po slovensko.

Anakreon grék, rojen v' Teju mestu
dežele Jonie v' mali Azii (ki je zdaj
pod Turkam). On je živel okolj 500
lejt pred rojstvom Kristuzovim. Pesni
njegove so vse posvetne in pa pos-
kočne. Pojejo se po Hrovaških vízah.

Gòsli.

Σ. *

- * Te števila pomenijo kolka Oda Anakreonova de je.

Zapojem od Atrejcov
 Zapojem Kralja Kadma
 Pa gòsli mi po strunah
 Ljubézna * pojo samga.

-
- * *Ljubézen* zmišlen pôbčič pri malikvavcih; mati mu je bila Lada. — Vojsaka in kralja *Agamemnon* in *Menelaj* sta *Atrejca*, to je Atrejova sina, in vojdača bila o Trojanski vojski 900 let pred Krist. — Kadem Tebanski kralj je živel še pred njima. Herakel ali *Herkul* kraljev sin na greškim, nekidaj presilni ruvàn in vsimu hudimu kós.

Preménjam un dan strune,
Popravim céle gòsli
Zapojem korenjaštva
Heraklove. — Pa gòsli
Odpévajo Ljubezna. —
Tedaj mi z' bógam hod'te
Vojšaki! — sej mi gòsli
Ljubézna pojó samga.

Žénska m^oč.

II.

Natvóra * roge volu
 Kópita dala konju
 In berse skòke zajcu
 Zobàt pa góbec lévu;
 Plavute dala ribi,
 Letavke dala ptici
 Pa móžu modro glavo. —

* Vsaki stvari je stvarnik dal svojo poséбно móč, kerpost, orožje, al pa brambo, de z' njo se al *bojuje* al *brani*, in si al jesti dobíva, in se hrani al pa si mir in pokoj déla.

Kaj nék bi dala žénski? —
 Kaj nék? — Lepòto da ji. —
 Lej ta je vsa njé bramba
 Ta rézeca njé sulca:
 Želèzo, jèklo, vòginj
 Premaga žénska lépa.

Ljubézen póbec.

III.

Un dan lih opolnòči
Na néb' kí Burovž * kermi

* *Burovž*, po latinsko *ursa major*, se mu pravi tudi velki vós; oba sta ozvezdja na nebu prot séverju célo noč vidna, kólam podobna, imata po sedem zvézd, to je štir kolésa voje dvéh zvezd, in pa vsak svojiga voznika. Malih kol voznik se nič ne gane, vóz hodi okóli njega, in ta zvezda je Polnóčnica, ali mala Burarca; una velciga Burovža pa je velka Burarca al velki voznik, ta kermi svoje velke kola okol malih.

Ob vóje malga Vóza,
Ki vse glaséče stvari
So trudne pozaspale
Ljubézen butat pride
Zapahe mojih duri. —
Kdó zbija duri? — vpijem
Kaj sanje mi poderaš? —
Ljubézen prav: Odprite?
Sim déte, se ne bojte:
Ves rôsin, pót sim zgréšil
Po noči zdaj brez Lune. —
To slišat, se ga smilim
Vpihat svéčo skóčim,
Odpéram; — lej, lej póbeč
Samojstro nósi, vidim,
Ma túl in perotnice!
Pa sédem na vognjise
Ročice njemu z' dlanmi
Ogrévam, in iz lascov
Ožémam rosno vodo. —

Ogrévši pa se, reče:
Podajte lók, poskusva
Samójstro, je lé rôsa
Kaj škodla moji struni? —
Napnè — strelí — vsadí mi
Sréd jéter svojo pšico. —
Se zmuzne — prov' smehlàje:
Moj gòst, veséli bódte,
Sej lók mi je bre'skóde, —
Pa vas bo sklélo v' sercu.

Slabic.

VII.

Gredóč Ljubézen vurno
 Z' opalenim je drógam
 Me gnal mu tečí v' versto. —
 Skoz bistrice, skalovje,
 Skoz góše pa tékóčga
 Je pičila me kača. —
 Per nosu lej mi duša
 Vhaja, skor mi vjide. —
 Pahlà m' Lubésen lice
 Z' letávkama, jen pravi:
 Preslábi stègar zá-me!

Golobíca.

XXX.

Preljuba Golobíca
 Od kóð, od kóð mi létaš?
 Od kóð mazila toljko
 Po nébu mi letéča
 Izdihaš in izkapljaš? —
 Kdó si? Kaj maš oprávit?

Anákreont me pošle
 Do pobča, do Batila,
 Do tistiga, vse ki sdáj le
 Kraljuje in strahuje. —

Me Lada so prodali
 Za pésnjico prejéto;
 Zdaj sim Anakreontu

Kar kolj me je služabna,
Sej vídiš, de jim raven
Zdaj té le pisma nósim. —
 Že pravjo, de me kmalo
Oslòdobíli bójo;
Pa jez, če tud' spusté me,
Bom rada jim služabna. —
 Kaj létala bi neki
Po víšah, gorah, pólju,
In póljskiga kaj jédla? —
Mar zóblem njih pogáčo,
K' jiz róke si jo pulim
Anakreonta samga.
Pít dàjajo mi vina,
K' napijajo s' ga sebi.
Napivši se, pa pléšem
In gospodarja svojga
S' perótimi pokrívam
Pa trudna na njih góslih
Zadrémam in počívam. —

Vse vés jezkač — pober' se!
Lej kāk s' me zblebetúljl,
Še kauke niso take.

Neznána vojska.

XXV.

Ti pòješ boj Tebanesk *
 Un vojsko Podtrojansko
 Jez pa nadlògo svojo. —
 Ni kònj, ni pešec, ni ne
 Tud vergla ni me ladia. —
 Me je neznana vojska,
 Ki stréla jiz očesov.

* *Tebanesk boj* je bil en vék, ali človeško starost še pred Trojanskim. Od obèh vojsk so stari greški pevci veliko pètja zaganjali. —

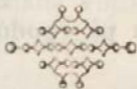
Sreberin kozárec.

XVII.

Hromák, * kovač iz srebra
 Vumetno mi narèdi,
 Ne vojskniga voròzja —
 Kaj vojska mar je meni?
 Kozárec mi kòvaj votil,
 Globòk: kar je mogóče,
 Okolj mu pà vpodóbi,

* *Hromaka* je rajnek Pater Marka imenoval kovaškiga pomočnika malikvavskiga, ki so mu rekli *Vulkan*. *Batil* je bil greški mladenič ob Anakreontovih časih. — Vinodáj poméni Báhuza ki je vučil vino saditi, obrézovat in pa délati.

Ne zvèzd, ne kol, ne vóza
Ne kjisle dževne zvézde
Čmu nék so Gostosévci? —
Čmu meni velki Burož? —
Nadólbaj vinske tertè,
Po njih srebèrno gròzdje
Ljubezna jen Batila
Pa zlata, — de ga bosta
Mastila z' Vinodajám.

Vsi pijèjo radi.

XXXX.

Mat' — černa zemlja pjejo
Njih pjejo pa drevésa,
Studence pije morje
Pa morsko vodo sónce,
Svetlòbo sončno Luna. —
Kaj brante men' prijatli
Ak pijti me je vólja?

Ljubézen súzinj.

~~~~~

So Vumnice * Ljubézna
 Lepòti dale v' sužnost. —
 Odkupšino ponudši
 Pa jišejo Mat — Lada **
 Iskúpiti Ljubézna. —
 Le réš'ga, kdór si bódí! —
 Ne pojde — rajs' ostane,
 Je služit sè navadil.

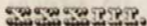
* *Vumnice* po greško, *Muze*.

** *Lada* pa *Kitèra* al po latinsk *Venus*.
 Vumnice je bilo devet míšlenih séster,
 ki je vsaka svoje vumetno delo znaj-
 dela in vučila. — *Lada* je mati Lju-
 beznova in sploh vsiga ljubiga po
 celi naravi.

Lastavca.

Ti Lastavca preljuba
 Z'odjugo v' sléme prideš
 O tòplím lejtu gnézdiš
 Znad glave grés mi v' zimo
 Prot Mempu* na Ponilje, —
 Ljubézen pa mi v' sercu
 Neódlégaje gnézdi, —
 Mladíček ta spelán je,
 Pa vuní je še v' jajcu
 Napól se ta prekljuval. —

---

* *Memp* je bilo mésto poleg réke Nila v' Egiptu, kjer je zdaj mesto Kaira, in pa pod Turškim straham.

Prečivkajo mi cël dan
Negódniki jen zjajo. —
Zvaljence neletéce
Mi starci pjitat hodio ;
Odpjitati pa precej
Začnejo lèci mlàde. —
Kaj nék tedaj bo z' mano?
Mogóče ni mi toljko
Odplašiti gnezdáčov!

Pomladi.

XXXXVII.

Lej trósio v' pomladji
 Prijáznice* Gošavko. —
 Lej lej, valove morske
 Tihota bóža gladi, —
 Lej raca vaka, plava,
 Lej žèrjav hodi, krika
 Pa jasno sonce svjeti,
 Bečé meglène sence, —

---

* *Prijáznice*, so tri sestre ki jim Greki pravio *Harites*, Latinci pa *Grazie*; mi bi jim tudi lahko rekli *Blažnice*, ki so si bile dobre, vsim prijazne, in blage; saj take so si jih mislili.

Se bljiska délo poljsko
Sad óljkini rodi se,
Oblač' se vinski pòtok
Cvetóč binglá dozórik.

Ljubésen pičen.

III.

Ljubezen v' gošávki
 Počjivati čebeljce
 Ni vidil: — Kàr ga pičla
 Je v' perstec. — Maha z' rokco,
 Jo piha, jihti, véka,
 Zletí jen teče hitro
 Do lépe mater — Lade
 Ojójme, mati, vpije,
 Ojój; poglejte, vmiram;
 Me káčica je pičla
 Ma krijla, léta, kmetje
 Jo kličejo čebeljco. —

Mat' rečejo: Kaj zèlo
Čebeljno boli tebe? —
Kak šé, kaj déš, pa pšice
Ljubézen, k' jih ti strélaš?

Skeržák.

SKERŽÁK.

Skeržák* pač blager tebi!
 Na verhu ti drevésa
 Popijše kaplo rose
 Prepévaš po kraljévo. —
 Sej tvoje tó le vse je,
 Kar kólj na polju vidiš
 Kar kólj po gózdu raste. —

---

* Skeržát, Skeržák, ali sverčák, cikada, die Cicade. Podoben je kobiljicam, je domá v' toplih deželah, pride na Pivko in do Postojne, čez goro pa ne. Eniga lejta pomnio de je o veliki vročini in suši prišel na Dóbrovo nad Lublano: na krasu pa *sveča* in *skerže* na drevju célo polejtje.

Te radi imajo kmétje,
Ničémur ti ne škodíš
Čestijo te vmerjóči,
Polejtja sladki prèrok!
Vumétnice te ljubio
Zaljubo te jma sonce
K' je vójster glas ti dalo.
Ne tare tebe starost
Sin zemljin, móder, pevcik,
Maš bélo kri, — si zdravžek,
Nebésčanam enák ves!

Ljubéznove psíce.

XXV.

Kováł je družé Ladin *
 Kovačnici v' Lemnojski
 Ljubéznú streljne psíce
 Iz tédiga želéza. —
 Kaljili vojste Lada

---

* *Ladin družé*, ali mož je bil Hromák, in P. Marka mu je tako rekel za to, ki je bil hrom ali šantov, ki je imel slóke bédra, kakor jih žeblarji pri svojemú délu dobio; in délo, ne oni, ni so tega krivi. Vsako dela ima svoj blager, in svoj križ, vsak glej in pometaj pred svojim dómam. *Lemno* je otok v' Turčii, tam so menili de Hromak ima kovačijo.

So v' sladkim méd' k'je žovca
Ljubézen va-nj permésil, —

Vodan* pa pridš' iz boja
Maktaje teško suljco

Ljubéznov' pšíc' se smeja. —

Ljubézen prav': težejša

Je tà le — skus', boš vidil. —

Plesk na, — jo jmaš? imaš jo, —

Nasméjajo se Lada;

Vodàn, joj mè! zastóka:

Res težka — težka! — zdèr jo! —

Ljubézen prav': imàj jo. —

---

* *Vodán*, ki je vojsko vòdil, so ma-
likvavci ménili, de je kaj božiga bil,
de je kakšín bóg; Greki so imeli
svojiga vojdana, ki so mu rekli *Ares*.
Latinci svojimu *Mars*; oboji so si
mislili de jih v' bojih podpéra, in
vodi. —

POPISOVANJE KRAJSKE DEŽELE

od

Valentina Vodnika,

(iz pratike 1795.)

Krajnska dežela je vojvodstvo po erbšini Estrajskiga vojvoda, ktéri je zdaj tudi cesar. Ona leži med Korotanam, Štajerskim, Hrovaškim, Liburnijo, Teršaržkim morjem in Furlanijo. V' svoji nar vékši dolgósti od jutra proti večeru ima 30 milj in široka je od polnoči proti poldné 25 milj. Vse lice ima

214 célih na štiri vogle milj. Leží pod 46. zobam od srédne okolice, proti polnoči, in pod hladnim pasam. Na krajnském prebiva okóli 400,000 duš, tedaj pride na vsako míljo 1869 ljudi. Ljudjé so skoraj vsi katolíške vére, vunder pod Novim méstam proti Hrovaški meji nektéri Gerki ali starovérci prebivajo. Tudi v' Terstu in v' nekterih méstih se dosti druge vére ljudi znajde. V' Ljubljani je Vikši škofia, za tém so škofji v' Tersti in v' Gorici.

Krajnci imajo svoj lastni jezik, ktéri od slovénkiga zvéra in je v' žlahti z' Hrovaškim, Pémskim (Čèskim), Poljskim in Moškovítarskim. Krajnski jezik se mnogo v' ustih prebivavcov, skoraj v' vsaki vasi drugači, zavija.

Veliki potoki v' téj dežêli so:

1. *Sava*, deréča voda, ktéra na dvéh

krajih izvira, pod Korénam in v Bóhínji. Ta dva izvírka pri Radolci vkupaj prideta, potler Sava na polnočni strani dežéle, proti jutru na Hravaško teče. Sava je zdrava in dobro ljudém tékne: Posavci so terdni ljudjé.

2. *Ljubljanca*, mehka voda, izvira na Verhniki in se pod Zalogam v' Savo zlije. Pod Ljubljano je deréča ino zdravši.
3. *Kerka* izvira na Dolénskím, na Kerli, tèche v' Savo.
4. *Kópa* izvira v' Notrajnim krajnskím ino zdajci na Hrovaško odteče.

Na Gorénskím sta dva jezera: Bleško, per Bleskim gradu. Na srédi okróglo obrášen hribec iz jezéra molí, na ktérim je lépa cirkev. — Drugo je Bohinsko jezero, v' kteriga Savica, ali iz-

virek bohinske Save iz 200 seženov široke luknje téče in na enkrat lép padec (slap) od 260 seženov naredí. Spodaj iz jézera bohinska Sava teče. Obudva imáta žlahtne ríbe, zlasti je bohinsko zavolj svojih postervi imenítno. V' notrajnim Krajnskím je Cirkniško jézero, v' ktérim so trijé potoki. Po zimi je polno vòde, po léti se skoraj vse posuší; v' tém času v' njem orjejo, séjejo, žanjejo, travo kosé in lov imajo. Na jesén se z' vodó napolni, ktera iz podzémeljiskih lukenj černe šuke sabo pernese. Kadar po léti močno grométi, in dež iti začnè, tudi po léti vòda skozi nekterih dvajset lukenj hahljati začne, tako silno, de se vse jezéro v' 24 urah napolni in dostikrat pokošeniga senà spraviti nevtégnejo.

Krajnska dežèla je véci dél hri-

basta. Veliko hribov ino gorâ je z' dobrimi gojzdi, drévjam, sadjam, hišami ino ljudmí napolnjenih. Dosti jih je pak golih in na nékih célo léto snég leží. Snežniki ležé na Gorénskim, med ktérimi je imeniten Ljubel zavoljo sterme in vunder dobro čez njega nadélane céste. Triglav leží méd Bohinjam in Bovcam; ta je nar mánj 1400 sézenov visòk ino je iz med narvikših hribov v' Európi. Iz njega verha se vidi na Tirole, Hrovaško in v' Benédke. Mornarji ga na Benéškim morju narpopred zaglédajo, kadar se proti naši dežèli péljejo ino ga dobro poznájo po iménu. — Šmarna gora nad Ljubljano imá to posébnost, de je sterma, visoka in vunder od drugih hribov odlóčena stojí. —

Dolénsko imá nižejši hribe ino veliko zdraviga vína, marvin z' iménam, per-

déla. Per Savi brodníja veliko do-
bička prinese.

Notrajno je vse hribasto. Od bo-
hinskih snežnikov nótri do Turškiga
deržé skozi Notrajno debéli gojzdi. Na
Krasu pak je vse golo ino skalovíto ino
silne burje vléčejo, de dostikrat teške
vozè prebernejo; vunder tam narlépši
pšenica raste. Tudi se tam veliko podzé-
melskih lukenj, preduhov, in vótlíh pro-
storov znajde, v' kterih so vse sorte kam-
nite, od kapa okamnene podóbe viditi.

Večidél je povsod dvója žétev, kér
se po sternim ajda séje. Blizo morjá
rastejo óljke, pomoranče, lemone, man-
deljni, fige in drugo žlahtno sadje. Ve-
liko dobriga vína se v' Notrajnim pre-
déla. Céla dežêla redí obilno kójn,
govédi in drobnice. V' Lipici ino Pre-
straniki imá cesar rejnice za kôjne, kjér

se narlépši žebéta za vojsko in cesarjov dvor zredé.

Krajnci so imenitni čebelarji, čebéle jim posebnô veržejo, zató kjér ajdô sejejo; ino se z' čebélami tako dobro pèčati znajo, de so drugih dežél učeniki v' čebelarstvu postali. Divjačine, ptic, rib se veliko v' logih, gojzdih, tekócih vodah, v' jézerih in v' morju dobí. Narvekši bogastvo krajnske dežéle so rude ino platno. Rude se v' več krajih dôbé, plavijo ino podelajo. Živo srebro, želézo, jeklo, svíneec se na ptuje prodaja in dnarjov prinese. Platno Krajncam okoli 400,000 goldinarjov iz drugih dežél prinese. Pak tudi v' dosti krajih tako pridno po zími prédejo, de komaj štiri ure spé. Zraven téga se tudi veliko vína, ólja, živine, mezlana, blèškiga sukna, usnja, polhovih kóžíc, medú, voská, lesenine,

skléd, loncov, lesá za barke, sitov na druge dežele prodá. Ker dežela dvojo žétev, sterno in ajdovo imá, je z' ljudmi silno napolnjena ino jih lahko redí.

V' nekterih krajih se po léti studenci posušé, kakor v' Témenci, ino suhi kraji na Dolénskim ino véci dél na Krasi ino na Pivki v' Notrajnim. Tam morajo več milj dalječ po vodo hoditi ali živíno goniti.

Za učenost so v' Ljubljani male in visoke šóle, tudi v' Novim méstu so némške ino latinske. Po farah so Trivialšóle. Veliko Krajncov zná krajnsko bra-ti, škóda de nimajo več dobrih krajnskih bukev!

Gospóda je več dél némške rodovíne, kmétje pak slovénske. V' zaderžanju, jezíku, žívežu, oblačílu je kraj od kraja razločen ino skoraj vsaka vas

imá druge šege ino se hoče z' družih norca délati.

Za domače dežélsko gospodarstvo so štirji deželski stanovi (Landstände) duhovni, vélika in mala gošpôda, in cesarske mésta. Oni imajo ravno tajiste pravice, kakor v' drugih estrajskih deželah.

Kakor je v' létu 1748 razločeno bilo, se Krajnsko delí v' tri déla ali krasie: Gorénsko, Dolénsko ino Notrajno. Gorénsko je narmanjše, vunder narbólj bogáto ino z' ljudmi napolnjeno. Dolénsko je narvéče.

V' céli dežéli je 16 méstov, 22 tergov, čez 200 gradov ino okoli 4000 vasí. Posébní krají so:

I. Na Gorénskím: 1. Ljubljana, nekđaj Emóna, poglavitno mésto céle dežele, stojí ob Ljubljanci, ktera jo po srédi delí. V' Ljubljani prebiva okoli

11,000 ljudi; je dosti lepo zidana, imá štiri predméstja. Ona je sédeš deželski-ga poglavarstva ino vikšiga škofa. Je dober kraj za kupčijo. — 2. Škofja lóka, mésto, kjér je dobro prebivati, je škófa v' Frajzingi. 3. Krajn, cesarsko mésto, nékadaj sédež knésov krajnske dežêle. 4. Kamnik, cesarsko mésto; blizo je Fužína za železo. 5. Radolca, mésto, sliši pod grad knéza Turna, ravno téga iména. Tukaj okóli, ino v' Blédi se veliko suknà ino mezlána, tká. 6. Teržič, terg. Fužine za železo ali jeklo so na Savi, Javerniki, na Bistrici, v' Bohinji, v' Krópi, Želéznikah ino v' Kamnigorici. Sita delajo v' Strožiši; fajfe na Gorjušah nad Bohinjam; nogovice na Jesenicah ino okóli. Kožarji, strojarji, klobučarji in drugi délavci so sem ter tjè.

II. Na Dolénském je: 1. Novo mésto, ktero je Estrajski Vojvoda Rudolf IV. zidati ukazal, je sédež dolénske krasíje. Lépsi bi bilo, ako bi ga Turki ne bili razdjali. 2. Kerško, mésto. Stari napisi na kamnih ino rimski tukaj najdeni denarji kažejo, de je nekdaž veliko rímsko mésto *Noviodunum* tukaj stalo. 3. Višnagora. 4. Kostajnovica. 5. Metlika, mésto. 6. Gočevje, mésto knéza Auersberga, (Turjaškiga) Vojvodstvo. Gočevarji dalječ na nemškém kupčuejo. 7. Ribnica, nar lépsi terg na Krajnském; tukaj je okoli 26 kerznarskih mojstrov ino zraven v' petih velikih vaséh so vsi lončarji, kolikor je hiš. 8. Na Kerki so Fužine za želézo.

III. V' Notrajnim je: 1. Postojna, terg, sédež notrajne krasíje. 2. Idria, cesarsko mésto, kjer se živo srébro

koplje, ktéro cesarju okoli eniga miliona némških goldinarjov verže. 3. Duin, mésto nad morjam, kjer se lép čern marmor lómi. 4. Lóž, mésto. 5. Verhnika, velik terg, kjér Ljubljanca zvira. Tukaj je dosti kerznarjov in čolnarjov. 6. Vipava, lép terg. 7. Predjama, grad v' skálo vzidan, tako de skala na méstí stréhe čéz visí. 8. Santserf, grad na stermi skali. Okoli Čerrikaler ino Marzamin raste. 9. Prosek, kjer sladki Prosekar raste. 10. Pazina, mésto Istrije. 11. Pičem, mésto v' rodovitnim kraju Istrie, popred sedež stare škofije, ktéra je zdaj veči dél z' Teržaško združena. 12. Kóstuv, staro mésto.

V. VODNIKOVO

ŽIVLJENJE

pisan od njega v' Pratico 1795.

Rojen sim 3. svičana, 1758, ob 3. uri zjutra, v' gorni Šiški na Jami per Žibertu iz Očeta Jožefa, inu matere Jere Pancè iz Viča. Dedec Juri Vodnik je rojen v' Žent Jakobi uni kraj Save, se je perženil na Trato pod Goro nad Dravkami k' hisi Žibert. Potle kupi hišo v' Šiški na Jami, ime seboj pernese v' leti 1730. Vmerje 1774, star osemdeset inu pet let. Je rad délal ino vino pil. Večkrat mi je sam pravil, kako sta on inu njega oče Miha hodila na Hravaško, kupčovala s' prešičimi, vinam inu platnam, zraven

dober kup v' oštarijah živela. Večidel Vodnikov je pozno starost doživelo; dva brata inu ena sestra mojga dedca so mene dostikrat pestovali, inu potle hvalili, kader sim pridno v' šolo hodil.

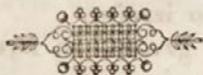
Devét lét star popustim jegrè, luže, inu dersanje, na jamenskeh mlakah. Grem volan v' šolo, ker so mi obljubili, de smém néhati, kader očem, ako mi uk ne pojde od rók. Pisati inu branje me je učil šolmaster Koléneec 1767, za pervo šolo stric Marcel Vodnik, Franciškar v' Novim méstu 1768 inu 1769. Od 1770 do 1775, poslušam per Jezuitarjih v' Lublani šest latinskih šol. Téga léta me ženejo muhe v' klošter k' Franciškanarjam, slišim visoke šole, berem novo mašo, se z' obljubami zavézem; al 1784 me Lublanski škof Herberstein vun pošlé, duše pást. Krajnsko me je mati učila, némsko inu latinsko, šole; lastno veselje pa laško, francosko inu sploh slovénsko. Kamenje poznati sim se vadil 1795.

Z' očetam, Marka Pohlin, Diskalceatam se iznanim 1775, pišem nekaj krajnskiga, inu zakročim nekitere pésme, med katirmi je le od zadovoljniga Krajnca komaj branja vrédna. Vselej sim želet Krajnski jezík čéden narediti.

Baron Šiga Coiz, inu Anton Linhart mi v' léti 1794 naročita, kalender pisati; to je moje pervo délo katiro tukaj vsim pred očí postavim, de se bodo smejali, inu z' menoj poterplenje iméli. Če bom živel, očem še katiro noro med ludi dati; naši nastopniki bodo saj imeli kaj nad nami popravljati inu brusiti.

Pisano na Gorjušah v' bohinskeh Gorah 1. dan Rožnicvéta 1796.

Opómba.

---

s	se	v	nov.	pravopis.	bêre,	kakor	f	v	star.
š	”	”	”	”	”	”	fh	”	”
z	”	”	”	”	”	”	s	”	”
ž	”	”	”	”	”	”	sh	”	”
c	”	”	”	”	”	”	z	”	”
č	”	”	”	”	”	”	zh	”	”

Opomni se tudi, de so Vodnikove pesmi ino druge pisarije tukaj ravno tako natisnjene, kakor jih je *on* zapisal. Nič se ni pre naredilo, nič popravilo. To se ljudém opomni, ki bi jim morebiti kakšina čerka, kakšin udar, pogolt al kakšina beséda se prav ne zdéla.

- / *Accent aigu*, je oister udar, ino se oistro izreče.
- \ *Accent grave*, se izreče šeroko.
- ^ *Accent circonflex*, se izreče še širji.

KAZAVIC.

Stran.

1. Na moje rojake	3
2. Zadovolni Krajnc	5
3. Novo léto	8
4. Versàc	12
5. Kós inu Susic	15
6. Sraka inu Mlade	18
7. Némški in krajnski kojn	20
8. Pravlica	21
9. Plesár	22
10. Star pévic ne boj se péti	24
11. Moj spominik	26
12. Bohinska Bístrica	28
13. Vínske musice	31
14. Samchè	33
15. Milica milena	36

16.	Cvétje	41
17.	Iskrice	43
18.	Napis	47
19.	Mirov gód	48
20.	Premagova veseljica	50
21.	Na sebe	52
22.	Predgovor	53
23.	Novo léto	54
24.	Vošenje noviga léta	55
25.	Novo léto 1799 in 1800	56
26.	Novo léto 1801 in 1802	57
27.	Vošenje noviga léta	58
28.	Napis	59
29.	Napisi za mésce	60
30.	Pésmi za Brambovce	68
31.	Predgovor	70
32.	Pésem brambovska	75
33.	Molitva brambovska	78
34.	Perséga	80
35.	Estrajh za vsè	82
36.	Brambovska dobra volja	85
37.	Anakreon	89
38.	Gòsli	91
39.	Žénska móč	93
40.	Ljubézen póbeč	95

41.	Slabie	98
42.	Golobíca	99
43.	Neznána vojska	102
44.	Sreberin kozárec	103
45.	Vsi pijejo radi	105
46.	Ljubézen súžinj	106
47.	Lastovca	107
48.	Pomladi	109
49.	Ljubézen pičen	111
50.	Skeržák	113
51.	Ljubéznove pšíce	115
52.	Popisovanje krajnske dežele.	117
53.	V. Vodnikovo življenje . . .	129

